

NOTAT

– magasin om Demokrati & Europa

TEMA om menneskehandel og prostitution

Rasmus Willig:

»Kritikken er kernen
i demokratiet«

EU's nye udenrigstjeneste:

Magtkampen er
først lige begyndt

Menneskehandel og prostitution

I dette nummer af NOTAT er vores tema indsatsen mod menneskehandel i Danmark og EU.

Menneskehandel er et voksende problem – og en indbringende kriminel forretning, kun overgået af narko- og våbenhandel. Mennesker handles især til prostitution, men også til organdonation og slavearbejde.

Vi har valgt kun at se på den del af menneskehandel som handler om prostitution. I debatten om menneskehandel bliver der fra flere sider rejst krav om at forbyde prostitution – eller køb af seksuelle ydelser fra prostituerede, også selv om det kun er en lille del af de prostituerede som er ofre for menneskehandel. Formentlig. Der er nemlig meget stor usikkerhed om hvor mange mennesker der bliver handlet.

EU-Kommissionen skønnede i 2001, at omkring 120.000 kvinder og børn hvert år bliver ofre for handel til Vesteuropa, hvoraf størstedelen bliver solgt til prostitution. I Danmark har der næsten kun været fokus på den del af menneskehandel der omfatter kvinder i prostitution.

Myndighederne mener at der i Danmark er cirka 6.000 prostituerede, heraf cirka 2.500 udlændinge. Hvor mange af disse som er handlede, er meget usikkert.

I perioden fra 1. august 2007 til 30. april 2009 har Udlændingetjenesten vurderet i alt 49 udlændinge som handlede ud af 186 forelæggelser. EU-borgere er ikke med i disse tal. I 3. kvartal 2009 var Center mod Menneskehandel i kontakt med 307 udlændinge som »kunne være« ofre for menneskehandel.

Politiet mener at de fleste udenlandske prostituerede har fået »hjælp« til at rejse til Danmark, og at de fleste ved at de skal arbejde som prostituerede.

Paragraf 262a om menneskehandel blev indføjet i den danske straffelov i 2002. Strafferammen er op til 8 år. Til og med 2008 er der truffet 28 fældende afgørelser. Standard-straffen er 3 ½ år.

Ofre for menneskehandel vil ikke hjem

To år efter at tilbuddet om 'forberedt hjemsendelse' blev udvidet til 100 dage, er det kun brugt af ni handlede kvinder.

HANDLINGSPLAN. »Fiasko«. Dommen blev afsagt af Socialdemokraternes socialpolitiske ordfører Mette Frederiksen på Folketingets høring i oktober om indsatsen mod menneskehandel.

Det var lige efter oplysningen om, at kun ni handlede kvinder indtil nu har taget imod tilbuddet om en 'forberedt hjemsendelse'. Det indebærer at den pågældende i en periode på 100 dage modtager en række sociale tilbud og hjælper med at forberede sin hjemsendelse.

»De er her for at tjene penge«

Der kan være mange forklaringer på hvorfor ofrene ikke er interesserede i et hjemsendelsesprogram, forklarer Martine Grassov som er konsulent i Center mod Menneskehandel.

»Ved udsigten til at blive sendt hjem, ønsker mange bare at komme hjem så hurtigt som muligt, andre er bange for bagmænd eller for at tabe ansigt til familien. Der er mange som simpelthen ikke ønsker at vende tilbage. Om de er ofre for menneskehandel

eller ej, er de her jo for at tjene penge. I bund og grund er det en fattigdomsproblematik», siger hun.

Mette Frederiksen mener at regeringens handlingsplan til bekæmpelse af handel med mennesker er uambitiøs. »Det helt centrale problem er at kvinderne ikke er interesserede i at samarbejde om at blive sendt hjem«, siger Mette Frederiksen.

Et nyt liv

»Handlede kvinder skal have mulighed for at få humanitær opholdstilladelse i Danmark. Det forudsætter at de samarbejder med politiet, og at der føres en retssag der beviser at kvinden har været offer for menneskehandel. Vi bør som samfund tage langt større ansvar for de kvinder der på tragisk vis er handlet hertil. Mange er traumatiserede og har taget både fysisk og psykisk skade og mange risikerer en usikker fremtid, hvis de hjemsendes«, siger Mette Frederiksen.

»Det helt centrale problem er at kvinderne ikke er interesserede i at samarbejde om at blive sendt hjem«, siger Mette Frederiksen (S).

En plakat fra den Internationale Organisation for Migration (IOM) advarer unge piger mod tilbud om lukrative jobs i udlandet.

Handlingsplan mod menneskehandel

Den danske handlingsplan mod menneskehandel 2007-2010 omfatter alle mennesker der handles til Danmark. Planen omfatter både forebyggende, støttende og efterforskningsmæssige aktiviteter samt en øget koordinering af samarbejdet mellem sociale organisationer og myndigheder.

Der er fokus på fire indsatsområder:

- At styrke efterforskningen, så bagmændene bliver identificeret og straffet.
- At støtte ofrene ved at styrke de sociale tilbud i Danmark.
- At forebygge menneskehandel ved at begrænse efterspørgslen og øge befolkningens viden.
- At forebygge menneskehandel ved at forbedre det internationale samarbejde, herunder forbedre det forebyggende arbejde i afsenderlandene.

blemerne. Der er ikke brug for billige politiske slagnumre. Det kræver et langt sejt træk, og kvinderne skal have al den hjælp de kan få for at komme ud af kløerne på deres bagmænd«, siger hun og henviser til at det allerede er muligt at give humanitær opholdstilladelse.

Indtil videre er det sket i to tilfælde.

Langt fra målsætning

I Danmark får en udlænding uden lovligt ophold, som har været udsat for menneskehandel, en udrejsefrist på 30 dage. Efter kraftig kritik blev den i 2007 udvidet til 100 dage, forudsat at den pågældende hjælper med til at forberede sin hjemsendelse og i perioden tager imod tilbud om psykologisk, juridisk og socialpædagogisk hjælp samt sundhedsfremmende behandling.

Regeringens 2009-målsætning er at mindst 40 procent af de registrerede ofre

modtager social støtte og forberedt hjemsen-

»I Spanien har kvinder fået permanent ophold, men de er alligevel ikke kommet ud af bagmændenes kløer,« siger Ellen Trane Nørby (V).

delse. Intet tyder på at det mål bliver nået.

Indtil nu har kun ni kvinder deltaget i forberedt hjemsendelse.

Det skal sammenholdes med at Udlændingetjeneste frem til april 2009 vurderede 49 kvinder som handlede. 8 af disse søgte asyl, og flertallet af de resterende 41 forsvandt.

Handlet eller udnyttet?

Line Barfod mener at indsatsen mod menneskehandel er halvhjertet.

»Det store problem er at man fokuserer på handel i stedet for udnyttelse. Man anerkender ikke slaveri, men ser primært kvinderne som illegale. Definitionen er alt for snæver og burde ændres i henhold til Europarådet og FN, så der er fokus på udnyttelse«, siger hun.

Ellen Trane Nørby ser mere optimistisk på indsatsen og mener at man er kommet langt.

»Nu fungerer samarbejdet mellem forskellige myndigheder, og antallet af domsfældelser er steget. Men der er stadig et arbejde som skal gøres. Så længe folk lukrerer på menneskehandel, er der en opgave. Karakteren af kriminaliteten ændrer sig hele tiden med hensyn til metoder og lande, så der er hele tiden behov for at justere«, siger hun. ♦

Enhedslistens socialpolitiske ordfører Line Barfod er enig:

»De skal sikres opholdstilladelse og have hjælp, så de får mulighed for et andet liv. Noget i retning af det der er i Italien, kombineret med tilbud om uddannelse og arbejde.

»Mange af ofrene vil gerne tilbage, men de skal have noget at vende tilbage med,« siger hun og peger på mødestedet på Vesterbro som noget af det der burde intensiveres. Her er der tilbud til prostituerede om lægehjælp, kurser i prævention og undervisning i sprog og it.

Billige slagnumre

Venstres velfærdsordfører Ellen Trane Nørby afviser derimod at tilbyde ofre for menneskehandel en permanent opholdstilladelse. Hun henviser blandt andet til at kvinder der har fået permanent ophold i Spanien, alligevel ikke er kommet ud af bagmændenes kløer.

»Det er naivt at tro at det løser pro-

EU kan forbyde købesex

»Endvidere bør medlemsstaterne overveje muligheden af at pålægge de personer straf, som bruger ydelser, der er aftvunget et offer, med viden om, at den pågældende er offer for menneskehandel. Denne yderligere kriminalisering kunne omfatte arbejdsgivere, der beskæftiger tredjelandsstatsborgere, der opholder sig lovligt i landet, og EU-statsborgere **samt købere af seksuelle ydelser fra et hvilket som helst offer for menneskehandel**, uanset den pågældendes nationalitet«. (NOTATs fremhævelse)

Fra EU's nye forslag til forebyggelse og bekæmpelse af menneskehandel og beskyttelse af ofre.

Nyt forslag fra EU vil skærpe strafferammen for menneskehandel og anbefaler medlemslande at overveje forbud mod købesex. Med Lissabon-traktaten kan det blive fælles EU-lov, mener EU-ekspert.

EU-LOV. EU-Parlamentet skal i december diskutere et nyt forslag om menneskehandel. Det socialdemokratiske parlamentsmedlem Britta Thomsen er begejstret, ikke mindst fordi det ikke kun handler om ofrene og om bagmændene, men også om kunderne.

»Hvis man vil begrænse udbudet, må man også begrænse efterspørgslen. Det ligger også i forslaget«, siger hun.

Forslaget anbefaler medlemsstaterne at overveje muligheden for at straffe købere af seksuelle ydelser fra et offer for menneskehandel.

Foreløbig er der altså kun tale om en opfordring til at overveje. Længere strækker enigheden ikke. Kriminalisering er omtvistet, fremgår det af bemærkningerne til forslaget: »Flere medlemsstater påpegede, at en sådan bestemmelse under alle omstændigheder ikke skulle være bindende«.

Juraen er på plads

Mens det kniber med den politiske vilje, vil den nye Lissabon-traktat sikre de juridiske muligheder.

Det mener EU-ekspert Thomas Elholm fra Syddansk Universitet.

»Som jeg ser det, vil det være muligt. Man vil kunne sige at for at bekæmpe menneskehandel, må man stoppe tilgangen af kunder, og så er vi nødt til at lave et forbud«, siger han.

Britta Thomsen så gerne en fælles EU-politik. Selv er hun tilhænger af et generelt forbud mod købesex.

Skal forbuddet kun gælde sex med mennesker der er handlet, eller med alle – også selv om det sker frivilligt?

»På EU-niveau er det realistisk at det gælder sex med handlede, men jeg støtter også det andet. Uanset om de er handlede eller ej, så bliver prostituerede jo udsat for vold. Men det kan vi ikke umiddelbart få igennem«, siger hun.

Dansk forbehold blokerer

Britta Thomsen håber at Lissabon-traktaten kan skabe grundlag for at kriminalisere købesex med handlede mennesker.

»På EU-niveau er det realistisk at det gælder sex med handlede,« siger Britta Thomsen (S) som støtter et generelt forbud mod købesex.

Et EU-forbud mod købesex er ikke politisk realistisk, men juridisk er det muligt, ifølge EU-ekspert Thomas Elholm.

Som noget nyt åbner traktaten nemlig for at man med flertalsafgørelser kan beslutte hvad der er strafbare handlinger og straffene herfor. Det bliver muligt, når det drejer sig om forbrydelser af international karakter, herunder menneskehandel.

Dertil kommer at menneskehandel er et vigtigt punkt i det såkaldte Stockholmsprogram om EU's politisamarbejde de næste fem år som skal vedtages i december 2009.

»Der sker en retslig harmonisering i samarbejdet mod menneskehandel, i forhold til bagmændene, og i den forbindelse kunne man sige at kriminalisering af kunderne var et redskab omkring dette«, siger Britta Thomsen.

Thomas Elholm er enig. Han understreger dog at EU ikke vil kunne bestemme over dansk strafferet, så længe vi har et forbehold på det retslige område.

Men hvis forbeholdet bliver afskaffet?

»Så kunne man godt forestille sig det. Når forbud mod købesex nævnes i det nye forslag, kan man se det som en første politisk indikation på at det kan gå den vej. På den anden side må man sige at lige nu er det ikke politisk muligt. Men juridisk er det muligt.«

Strafferammen op til 12 år

Åbningen mod forbud mod købesex er ikke den eneste grund til at Britta Thomsen er begejstret. Det vil sikre bedre vilkår for ofrene og gennemføre en fælles strafferamme for bagmændene, så de ikke kan gemme sig i et land med lavere straf, påpeger hun. Forslaget er, set med Britta Thomsens briller, ikke alene et skridt i den rigtige retning, men også i modsætning til den danske politik.

Regeringen skriver selv, i et notat til Folketingets Europaudvalg, at den er »umiddelbart positiv« over for forslaget.

Forslaget er fremsat af Kommissionen – EU's daglige ledelse, og skal vedtages af regeringslederne i enighed. EU-Parlamentet har kun høringsret.

Med forslaget kommer EU's politik på højde med Europarådets konvention om indsatsen mod menneskehandel samt FN's protokol om handel med mennesker, den såkaldte Palermo-protokol.

Kommissionen har derudover medtaget en række nye elementer.

Medlemslandene har et vist spillerum til at tolke den såkaldte rammeafgørelse og udmønte den i national lovgivning. Men Danmark vil være nødt til at hæve den nuværende strafferamme på 8 år, så menneskehandel – i særligt grove tilfælde – kan straffes med fængsel indtil 12 år. Desuden skal straffelovens § 262 a (om menneskehandel) udvides, så den også medtager »udnyttelse af forhold i forbindelse med tiggeri eller af ulovlige forhold.« ♦

EU's indsats mod menneskehandel:

- Forslag til Rådets rammeafgørelse om forebyggelse og bekæmpelse af menneskehandel og beskyttelse af ofrene herfor. KOM(2009) 136
- Direktiv om udstedelse af opholdstilladelser til tredjelandsstatsborgere, der har været ofre for menneskehandel, eller som er indrejst som led i ulovlig indvandring, og som samarbejder med de kompetente myndigheder. 2004/81/EF
- Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet og Rådet: Bekæmpelse af menneskehandel – en integreret strategi og forslag til en handlingsplan. KOM(2005) 514
- Stockholmsprogrammet er en 5-årsplan for EU's politisamarbejde som skal vedtages i december 2009. Udkast ligger på: <http://www.se2009.eu/>

Moralismens fiasko – eller stille

Sverige var først i verden med en lov som kriminaliserer de prostitueredes kunder. Loven virker. Det er bare omdiskuteret hvordan.

FORBUD. Virkningerne af den svenske lov fra 1999 som kriminaliserer sexkunder, er omstridte. Men disse udsagn er nogenlunde sikre:

- Andelen af svenske mænd som opgiver at de har købt sex af prostituerede kvinder, er faldet fra 13,6 til 7,9 procent. Af de 7,9 procent havde halvdelen deres erfaring fra tiden før loven trådte i kraft.
- 70 procent af befolkningen (79 procent af kvinderne) vil beholde loven selv om kun 20 procent tror at den virker.
- Loven har gjort det mindre attraktivt at handle med prostituerede. Menneskehandelen i Sverige er mindre omfattende end i de andre nordiske lande.

Hvis man siger meget mere, havner man uundgåeligt i et minefelt af usikkerhed, forskellige tolkninger og holdningsprægede påstande.

Svært for smuglere

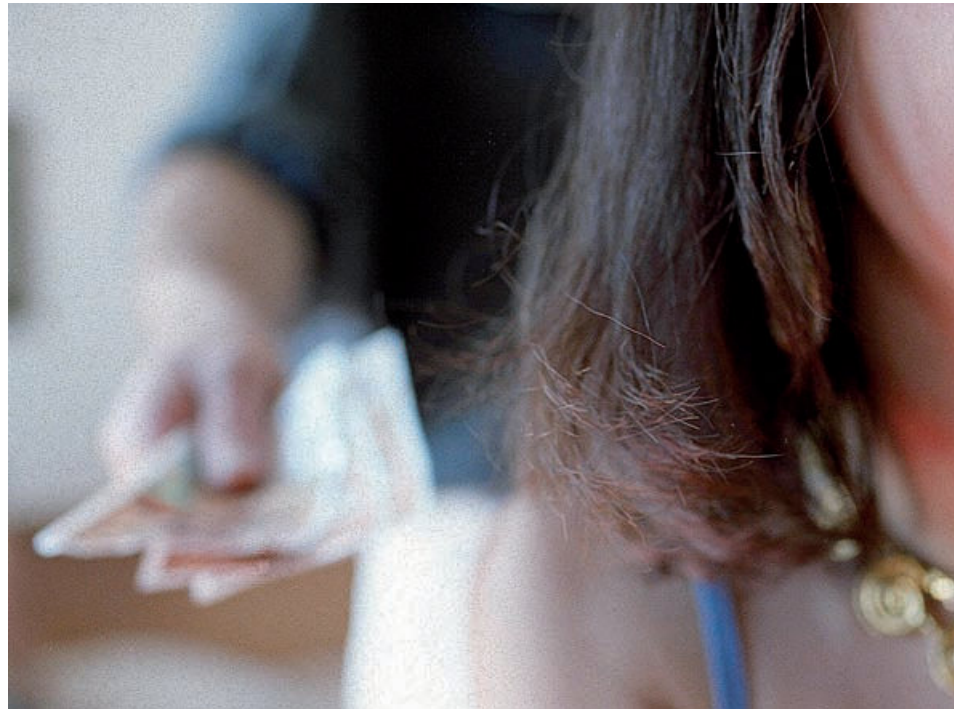
Et eksempel: Den danske organisation Seksualpolitisk Forum citerer den svenske politiinspektør Kajsa Wahlberg for at loven har ført til mere end en fordobling af ofre for menneskehandel i Sverige.

Men til NOTAT siger Kajsa Wahlberg at loven har gjort det vanskeligere for udenlandske alfonser og menneskesmuglere at etablere sig.

»Vi er ikke påvirket af menneskehandel i samme grad som de andre nordiske lande. Den estiske mafia, som er den værste, har opgivet at etablere sig her. Omkostningerne er på mange måder højere her end i andre lande. Det hører vi når vi telefonaflytter og efterforsker i miljøet. Faktisk mødte jeg for nylig en tysk kollega på besøg som gratulerede os for vores

Vi er ikke påvirket af menneskehandel i samme grad som de andre nordiske lande, siger politiinspektør Kajsa Wahlberg fra det svenske Rigs politi.

arbejde. Og jeg skal på besøg i Holland for at fortælle om vores erfaringer«.

Ud i mørket

En anden påstand er at den svenske forbudslov har skubbet prostitutionen ud i et mørke, og at sexhandelen i stor udstrækning foregår over internettet.

Jari Kuosmanen, forsker ved Institut for socialt arbejde ved Göteborgs Universitet, har samlet de svenske erfaringer i en rapport fra Nordisk Ministerråd. Han både bekræfter og dementerer påstanden om en mere skjult prostitution:

»Prostitution i Sverige har altid foregået i det skjulte. Det er ikke noget nyt. Men der er nye undersøgelser af sex på nettet som viser at unge er forholdsvis aktive her. På den anden side ser vi den udvikling også i alle andre lande, hvor man ikke har nogen lov mod købesex«.

Jari Kuosmanen peger også på at den net-styrede sexhandel giver definitions-vanskeligheder:

»Er det for eksempel prostitution at sælge sextjenester uden fysisk kontakt og berøring ved hjælp af webkamera? Den slags spørgsmål gør det vanskeligt at finde enkle svar, og at sammenligne resultater fra forskellige undersøgelser«.

Politiet kan alt

Politieinspektør Kajsa Wahlberg fra Rigs-politiets ledelse i Stockholm er direkte afvisende overfor at loven skulle have forhindret politiets arbejde:

»Hvis kunderne kan finde hvad de søger på nettet, så kan politiet også. Det er kun et spørgsmål om interesse for sagen. Politiet har alle muligheder for at følge udviklingen. Hvis de ikke kan, så er de bare dårlige politifolk. Det argument er faldet væk«, siger hun.

Yderligere et kritikpunkt er at det svenske købesexforbud har skubbet kunderne og problemerne over til nabolande som Danmark.

»Sådan vil det altid være når lande har forskellige love. Sverige har jo også oplevet konsekvenserne af den danske asyl-lovgivning«, mener Kajsa Wahlberg.

Muligvis kommer der en slags facit i april næste år når en svensk ekspertkommission fremlægger en omfattende

sejrsgang

rapport om hvordan loven har virket på forskellige områder.

I mens raser debatten, hvor moralisme er både et skældsord og en konstatering.

Moralisme

Adina Trunk er forfatter til en masteropgave i statsvidenskab på Göteborgs Universitet om den svenske lov. Hun har rumænsk og tysk baggrund og er aktiv i partiet Kristendemokraterna.

»Syd- og Centraleuropa er det almindeligt at opfatte prostitution som en retting; ikke en menneskerettighed, men en mandlig retting. Det er i orden at købe sig adgang til et andet menneskes krop. Så bliver det naturligt at borgmesteren og politichefen ikke ser det som et problem. Men man kan mærke at det er på vej til at ændre sig«, siger hun.

Politiinspektøren Kajsa Wahlberg har mødt beskyldningen om moralisme mange gange:

»Men al lovgivning handler jo om moral. Loven er et udtryk for hvad samfundet vil gå med til. Hvis man griber ind overfor efterspørgslen, så handler det ikke længere om at straffe nogle andre. Så kommer det til at handle om hvad vi alle kan gøre. Så kommer det tættere på«, siger hun. ♦

Sexslaver fører til forbud mod købesex

Den svenske lov mod købesex er snart ti år gammel. Da den blev indført, handlede det ikke om menneskehandel, men om feminism, ligestilling og prostitution som et overgreb mod kvinder.

FORBUD. I løbet af de sidste ti år er der kommet meget større fokus på menneskehandel. Gruopvækkende historier om kyniske menneskehandlere og brutal udnyttelse af ofrene til at sælge deres kroppe har også sat et kraftigt præg på debatten om forbud eller legalisering af prostitution.

Norge og Finland

Norge indførte fra 1. januar 2009 et forbud mod købesex svarende til den svenske lov. Dog med den forskel at det også er strafbart for mændene at købe sex uden for lovens grænser. Menneskehandel var ikke et tema for den svenske lov, men argumenterne, som bar den norske lov igennem, var i høj grad påvirket af det stigende antal nigerianske prostituerede i det offentlige rum og en formodning om at de er ofre for menneskehandel.

I Finland skelner lovgivningen mellem købesex på den ene side og på den anden side købesex med ofre for menneskehandel. Det første er tilladt, det sidste har været forbudt siden 2006. Foreløbig er kun faldet en enkelt dom. En oplagt forklaring er at det er svært at skaffe bevismateriale for at kunden var klar over at han (eller hun) havde sex med et offer for menneskehandel.

Forbud på vej i Danmark

I Danmark vedtog Socialdemokraternes kongres i september 2009 et forslag om forbud mod købesex. Dermed rykkede en ændring af dansk lovgivning nærmere, da Radikale, SF og Enhedslisten også støtter et forbud.

Mette Frederiksen var bannerfører for det socialdemokratiske forslag:

»Da prostitution og menneskehandel hænger sammen, er et forbud mod køb af seksuelle ydelser et tiltag der kan være med til at minimere handlen med mennesker. Jeg mener at en kriminalisering af sexkunder er nødvendig, for at komme prostitution og menneskehandel til livs. Det er vigtigt at sende et signal om, at vi ikke accepterer handel med mennesker og et samfund hvor mennesker er til salg«.

Venstre imod

Ellen Trane Nørby fra Venstre er helt uenig. Hun mener ikke at et forbud mod købesex vil løse nogen problemer:

»Det viser erfaringen fra Sverige også. Tallene for prostitution er højere end da man vedtog loven«, siger hun.

Hun mener at et forbud kun vil gøre prostitution til et tabu, og at der i stedet er behov for mere nuanceret hjælp til såvel mænd og kvinder.

»Det andet er for unuanceret. Det løser ikke problemerne at Mette Frederiksen og andre kan pudse deres glorie. Der er brug for helt forskellige løsninger i forhold til den 60-årige massagedame på den jyske hede som af uransagelige årsager vælger at gå ind i prostitution, til personer som ufrivilligt er handlet og til narkoprostituerede som har et socialt problem«.

Først sociale tilbud

Mette Frederiksen forstår frygten for at et forbud mod købesex ikke vil virke, men i stedet bringe de prostituerede i en langt sværere situation.

»Hvis forbuddet står alene, så har skeptikerne nok ret. Derfor skal det kombineres med en lang række sociale tiltag der skal iværksættes før et forbud træder i kraft. Dette indebærer frit lejde for prostituerede, så de ikke anklages for socialt bedrageri, mulighed for revalidering, straksbehandling af narkoprostituerede og humanitær opholdstilladelse til nogle af de handlede kvinder. Alt sammen for at sikre kvinderne et reelt alternativ til det hårde liv i prostitution«. ♦

Den italienske model: Ofret i fokus

Det er ikke hverdagskost at Berlusconi Italien får ros af menneskerettighedsforkæmpere, feminister og sociale organisationer. Men når talen falder på bekæmpelse af menneskehandel, er det næsten altid 'den italienske model' der bliver fremhævet. Italien har nemlig en unik lovgivning der giver ofrene for menneskehandel en mulighed for et nyt og bedre liv – i Italien.

ITALIEN. Antropolog Trine Mygind Korsby har lavet feltarbejde blandt ofre for menneskehandel i Italien og er landets førende ekspert på den italienske model. NOTAT mødte hende på hendes kontor i Center mod Menneskehandel.

Hvad er det specielle ved Italien når det handler om bekæmpelse af kvindehandel? Det der er helt særligt i Italien, er at de i deres lovgivning har den berømte artikel

18 der giver mulighed for en opholdstilladelse til ofrene for menneskehandel. Fordelen

ved det er, at man virkelig har ofrene for menneskehandel i centrum, og at man giver dem en reel mulighed for at starte et helt nyt liv.

Det er meget væsentligt at det ikke er en forudsætning at ofrene vidner mod bagmændene. I det italienske system kan man give en midlertidig retlig opholdstilladelse på 6 måneder. Men man kan også give en tilsvarende humanitær opholdstilladelse, hvor det ikke forventes at ofret vidner direkte, men dog skal give omfattende information til myndighederne.

Det gode ved de to muligheder er at ofrene ikke står i en alt eller intet-situation. Man kan godt få lov til at give vigtige oplysninger uden at skulle vidne. I mit feltarbejde kunne jeg konstatere at størstedelen af mine informanter vidnede mod deres bagmænd, og de så en god mening med at gøre det.

Det er logisk at når man giver ofrene et incitament til at samarbejde, jamen så vil de også i højere grad gøre det, siger Trine Mygind Korsby.

Samtidig forpligter lovgivningen ofrene for menneskehandel til at deltage i et statsligt program der giver adgang til sundhedsydelser, uddannelse og arbejde. Når den midlertidige opholdstilladelse udløber, kan den ændres til en arbejds- eller uddannelsesopholdstilladelse, og på længere sigt kan der søges om permanent opholdstilladelse.

Hvad kan Danmark og EU lære af Italiens erfaringer med at give opholdstilladelse til ofre for menneskehandel?

Jeg synes at vi for det første kan lære at der findes en helt anden tilgang i arbejdet med at hjælpe ofrene og finde bagmændene. Det er logisk at når man giver ofrene et incitament til at samarbejde, jamen så vil de også i højere grad gøre det.

For politiet og anklagemyndigheden er det lettere at samarbejde med ofrene for ofrene – fordi der er en gulerod for ofrene. Derfor ser vi også, at der er forholdsvis mange bagmænd, der bliver dømt i Italien. I 2007 var det 282. Det sy-

EU-forbehold og menneskehandel

Danmark deltager kun i den del af EU's retlige samarbejde som er mellemstatsligt, og hvor landene har vetoret. Nu bliver politisamarbejdet overstatsligt med flertalsafgørelser. Hvad betyder det for indsatsen mod menneskehandel?

FORBEHOLD. EU's regler garanterer ofre for menneskehandel mindst seks måneders opholdstilladelse hvor den pågældende har adgang til uddannelse, arbejde m.v. Forudsætningen er dog at det er »hensigtsmæssigt« for efterforskningen. Flere lande går videre, og i Italien (se artikel) og Belgien har ofrene mulighed for permanent opholdstilladelse.

Loven gælder ikke i Danmark, fordi den er vedtaget som en del af det overstatslige samarbejde.

Danmark står uden for denne del af EU-samarbejdet på det retlige område – det vil sige den del hvor beslutninger træffes med flertalsafgørelser. Det betyder kort sagt at Danmark i dag er med i politisamarbejdet, men ikke i samarbejde om civilret og asylpolitik. Med Lissabon-traktaten bliver næsten alt samarbejde overstatsligt. Det danske forbehold vil derfor få større betydning end hidtil. Spørgsmålet er om det vil forhindre Danmark i at deltage i arbejdet mod menneskehandel?

Nej, siger Enhedslistens Line Barfod og påpeger at det er FN og Europarådet som har betydet mest på dette område.

»Tværtimod er EU i høj grad skyld i fattigdommen som er årsag til handel med mennesker. For eksempel når EU tvinger afrikanske lande til at acceptere fiskekvoter, så de ikke har noget at leve af, ligesom de østeuropæiske lande er blevet tvunget til privatisering.«

»Retsforbeholdet forhindrer os ikke i at sikre rettigheder for ofre eller at deltage i politisamarbejdet.

Men forbeholdet forhindrer os i at deltage i politimæssigt samarbejde i EU?

»Vi deltager både i Europol og Interpol. Så vi deltager helt og fuldt i politisamarbejdet, selv om det bliver lidt mere besværligt med Lissabon-traktaten.«

Hvad er fordelene ved at stå uden for det retslige samarbejde?

»Det giver mulighed for at opretholde retssikkerheden og gøre det vi vil – uden at følge EU.«

Ellen Trane Nørby, Venstre, og næstformand i Europabevægelsen, er helt uenig. Hun mener at forbeholdet får store konsekvenser for indsatsen mod menneskehandel i Danmark,

»Vi bliver ikke smidt ud fra det, men vi bliver isoleret fordi vi ikke kan deltage i den politimæssige indsats,« siger hun.

Hvis begge parter er enige, kan man indgå en aftale om et samarbejde?

»Danmark får færre og færre såkaldte parallelaftaler. Hvorfor give Danmark en aftale, når vi ikke ønsker at tage slæbet og forpligter os? Man kan ikke bare spise kranskefigurerne.«

Er det ikke svært at forestille sig at EU ikke skulle være interesseret i en samarbejdsaftale mod menneskehandel? EU samarbejder jo også med Island og Norge og andre lande.

»Aftalerne med Norge og Island er bilaterale aftaler. De har ikke muligheden for at indgå i den politiske drøftelse af de fælles initiativer.« ♦

nes jeg egentlig er meget godt gået, når vi ved fra politiet både i Danmark og i Italien at det er utroligt svært at løfte bevisbyrden i de her sager. Så artikel 18 giver gode muligheder for at rejse nogle sager og for at få nogle domsfældelser.

Det er også lettere at lave attraktive sociale tilbud til ofrene der virkelig giver mening for dem på længere sigt, når der er mere tid, og når tilbuddene retter sig mod et nyt liv og integration i det nye land. Det er lettere end at lave sociale tilbud der er mere kortvarige, og som retter sig mod at vende tilbage til hjemlandet, da ofrene typisk oplever mulighederne og forholdene i hjemlandet som meget dårlige, og mange frygter repressalier fra deres bagmænd i hjemlandet.

Det er også interessant at strafferammen for menneskehandel i Italien er 8-20 år. I Danmark kan bagmændene maksimalt få 8 år. Man kan sige at Italien, med hele deres tilgang til problemet, sender et stærkt signal til ofrene, bagmændene og omverdenen. ♦

EU-Kommissionens formand Manuel Barroso til møde med Liberias præsident Ellen Johnson Sirleaf i Stockholm, oktober 2009. Med Lissabon-traktaten får EU sin egen 'udenrigsminister' til at tage sig for bindelserne til resten af verden.

Magtkampen er først lige begyndt

Haves: Kransekagefigur. Mangler: Kransekagen.
Nu skal EU i en fart opbygge et nyt forvaltningsapparat.
Magtkampene i den nye udenrigstjeneste er langt fra et overstået kapitel.

NYT APPARAT. Hvis EU var et land så ville Catherine Ashton kaldes udenrigsminister, og hendes embedsmænd og diplomater ville udgøre EU's udenrigsministerium.

Men helt så enkelt er det ikke.

De nye spilleregler i Lissabon-traktaten siger at EU skal optræde mere samlet udadtil, men »uden at berøre« medlemslandenes »retsgrundlag, ansvar og beføjelser« på området. Det står skrevet i en særlig erklæring til traktaten.

Derfor bliver Catherine Ashton kaldt for den højststående repræsentant og ikke minister, og hendes forvaltning bliver kaldt Tjenesten for EU's Optræden Udadtil, eller lidt kortere Udenrigstjenesten.

Den britiske baronesse Catherine Ashton blev overraskende EU's ny 'udenrigsminister'. Hun er medlem af Labourpartiet og har siden oktober 2008 været EU-handelskommissær.

Samtidig sker en slags sammensmeltning mellem dele af EU's udøvende magt, Kommissionen, og EU's lovgivende magt, Ministerrådet. Catherine Ashton bliver ikke kun 'højststående repræsentant', men hun skal også være næstformand i Kommissionen.

Hvordigt det reelt vil medføre en ny og anderledes optræden – EU som en global supermagt måske – står foreløbig skrevet i stjernerne.

Men arbejdet med at opbygge magtapparatet er gået i gang, og det er ikke en helt lille opgave.

»Sui generis«

Den nye tjeneste vil få 130 kontorer eller ambassader rundt i verden. De findes i og for sig i forvejen og kaldes for delegationer, men nu bliver de opgraderet og får en slags diplomatstatus. I medlemslandene kaldes de for repræsentationer, eller bare Kommissionskontorer.

Der skal altså ikke nødvendigvis opføres eller lejes nye bygninger, men personalet skal forstærkes eller delvist udskiftes.

Det gælder også for den centrale forvaltning i Bruxelles.

Her findes i forvejen Kommissionen med dens generaldirektorater og med kommissærer for eksterne relationer (Benita Ferrero-Waldner), udenrigshandel (Catherine Ashton), udvidelse (Olli Rehn) og udviklingsstøtte (Karel De Gucht).

Alle disse skal i større eller mindre grad aflevere indflydelse og personale til den nye udenrigstjeneste som skal være 'sui generis', latin for noget særligt, eller uden modstykke. I et arbejdsrapport fra det svenske formandskab står der at tjenesten skal være autonom med hensyn til budget og personale.

Under Solanas hat

I Bruxelles findes også Ministerrådets sekretariat med den hidtidige højststående repræsentant Javier Solana. Under ham sorterer et bureaukrati af ansatte.

De er i de fleste tilfælde ukendte for den bredere offentlighed, men kan findes under forkortelser som CMPD (Direktoratet for Krisestyring og Planlægning), CPCC

(Den Civile Planlægnings- og Gennemførelseskapacitet), EUMS (Militærstaben), EDA (Forsvarsagenturet), PPEWU (Policyenheden for analyse og tidlig advarsel) og SitCen (Situationscentret, en slags efterretningscentral).

Solana har også specielle repræsentanter for 11 konfliktområder i verden som Sudan, Kosovo og Mellemøsten.

Dertil kommer det politiske beslutningsapparat under Ministerrådet med PSC (Den Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Komité), EUMC (Militærkomitéen) og mere end 30 underordnede arbejdsgrupper.

Men fordi den nye udenrigstjeneste skal være noget særligt – sui generis – er det ikke nok at slå udvalgte dele af Kommissionens og Ministerrådets eksisterende forvaltninger sammen.

Medlemslandene og deres udenrigsministerier skal også med.

Brok fra Parlamentet

Ifølge formandskabets oplæg skal personale fra medlemslandene udgøre

mindst en tredjedel af den nye tjenestes personale. De tre kategorier (fra Kommissionen, Rådet og medlemslandene) skal behandles ens, de skal alle kunne rotere mellem forskellige poster, der skal være en geografisk balance og – så vidt muligt – en kønsmæssig balance.

Allerede her er der lagt op til et betydeligt tovtrækkeri om hvem der skal besætte hvilke stillinger.

Men yderligere en EU-institution blander sig i spillet, nemlig EU-Parlamentet. En betænkning fremsat af den tyske kristendemokrat Elmer Brok, og vedtaget med 424 stemmer mod 93, går ud på at Kommissionen skal have det administrative ansvar for den nye tjeneste.

Pointen med det forslag er at så vil tjenesten falde under Kommissionens budget, og den har Parlamentet indflydelse på.

Parlamentet vil også blive underrettet om udnævnelser til højere stillinger og have lov til at gennemføre høringer af kandidaterne, »hvis dette bliver fundet nødvendigt«.

Kort sagt prøver Parlamentet at få snor i den nye udenrigstjeneste.

Et par år

Hvor lang tid der vil gå inden den nye udenrigstjeneste er etableret og begyndt at fungere nogenlunde som det er tænkt, er der i sagens natur ingen som ved.

Mere eller mindre kvalificerede gæst går på et par år. Formandskabets arbejdsrapport taler om en første statusrapport i 2012 og en mere omfattende revision i 2014.

Derimod er det ikke særligt sandsynligt at det som Per Stig Møller har beskrevet som institutionelt fidder og paragraf-diskussioner skulle være et overstået kapitel.

Indenfor udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik indebærer den endelige vedtagelse af Lissabon-traktaten ikke afslutningen på en magtkamp mellem forskellige nationale og institutionelle interesser.

Her er den kun lige begyndt. ♦

Månedens interview: Demokratiets tilstand

I de kommende numre af NOTAT tager vi pulsen på demokratiets tilstand – i Danmark og Europa. Vi interviewer en person som på den ene eller anden måde har gjort sig tanker om hvordan det går med den demokratiske debat og borgernes indflydelse på samfundsudviklingen.

Kritikken er kernen i demokratiet

Sociologen Rasmus Willig har ramt et ømt punkt i vores samfund med sin bog om pædagogers manglende mulighed for at kritisere urimelige arbejdsforhold. Et arbejdsliv med endeløse reformer, evalueringer, knappe ressourcer og en rådvildhed over for hvor man kan gå hen med sin kritik og sin faglige stolthed – det er virkeligheden for mange mennesker.

KRITIK. Når eksperten i tv fortæller at vi alle sammen har det så godt, så skal man være på vagt. Der er altid forhold som er kritisable. Men alt for sjældent kommer vi frem med vores kritik i det offentlige rum. Der er grund til at spørge: Hvem nyder godt af den kritiske stilhed, og hvem tager skade af kritikkenes tilstand?

NOTAT har sat Rasmus Willig stævne på en café nord for København. Den 36-årige sociolog forsker i begrebet kritik. Han har skrevet en ph.d.-afhandling om samfundskritikkens betingelser i dag og underviser til daglig på Roskilde Universitet.

I Europa og den vestlige verden er vi meget enige om at frihedsrettighederne

er hjørnестenen i vores demokrati. Men frihedsrettigheder er ikke til nogen nytte hvis vi ikke benytter os af dem, mener han.

»Vi reflekterer konstant kritisk over ting vi ikke bryder os om. Det kan være tv-programmer, togforsinkelser, kæresten eller kollegernes opførsel, men det kan også være forhold på arbejdspladsen, sygehusvæsenet eller en række andre politiske emner. Men hvorfor kommer kritikken ikke frem«, spørger Rasmus Willig og fortsætter:

»En ting er de lovsikrede rettigheder, ytringsfrihed, pressefrihed og demonstrationsfrihed. Dem er der meget fokus på. Men hvad er det for normer og strukturer

i hverdagen som forhindrer os i faktisk at bruge vores rettigheder. Hvilke barrierer forhindrer at vi forholder os kritisk, når vi oplever uretfærdigheder?«

Umyndiggørelsen

I sin forskning arbejder Rasmus Willig på at kortlægge disse barrierer og gøre det tydeligt hvad de betyder for samfundets indretning.

Han minder om en »god sociologisk huskeregel«. Ni tiendedele af vores liv er bestemt af de strukturer vi lever i.

»Men i dag handler næsten al politik om individet. Pointen om at det ikke kun er individets egen skyld, men også samfundets skyld, har trange vilkår i dag, men

derfor er det så meget vigtigere at prøve at trænge igennem med den», pointerer han.

Med bogen 'Umyndiggørelse' som udkom i maj 2009 blev Rasmus Willig kendt et pænt stykke ud over de universitære cirkler han normalt færdes i. Fagblade for pædagoger, socialrådgivere, DJØF'ere med flere har stået i kø for at bringe interviews og anmeldelser af hans bog som allerede er udkommet i andet oplag.

Bogen handler om pædagogers umulige arbejdsvilkår og deres manglende mulighed for at kritisere deres arbejdsforhold – og børnenes forhold – over for deres politiske ledelse og den brede offentlighed.

»Både børn og pædagoger har fået sutten. Når man lukker munden på pædagogerne, har de ikke andet valg end at lukke for børnenes kritik. De stikker dem sutten, frem for at give børnene den opmærksomhed de måske i virkeligheden har brug for. Man siger om 60 procent af alle offentligt ansatte at de holder igen med deres kritik. Det skaber ikke bare ineffektive institutioner, men i et demokrati er det også nødvendigt med kritik for at kunne træffe kvalificerede beslutninger. De offentlige institutioner er vores fælles

institutioner, og samfundet hviler på et ikke-oprigtigt grundlag, hvis ikke kritikken kommer frem».

Den neoliberale trussel

Når de offentligt ansatte ikke kommer ud med den nødvendige kritik, hænger det efter Willigs mening især sammen med den markedsgørelse som i de sidste årtier har sat sit præg på den offentlige sektor, med new public management, konkurrenceudsættelse, øget kontrol, evalueringskultur og så videre.

Der er en modsætning, påpeger han, mellem den politiske liberalisme med dens værdier om demokratiske friheder, og så den økonomiske neoliberalisme som modvirker disse friheder.

»Neoliberalismen indebærer at ledelsen skal træffe hurtige og træfsikre beslutninger. Bagsiden er at medarbejdernes problemer ikke altid bliver hørt af de stærke ledere. Derudover medfører neoliberalismen, at offentlige institutioner bliver underlagt konkurrenceforhold, der ligner dem der gælder for private virksomheder. I den situation bliver det farligt for den ansatte, at komme med sin kritik. For hvis jeg peger på at tingene ikke fungerer her, så skader jeg måske institutionens konkurrenceevne overfor nabo-børnehaven – og så bliver det jo bare vores institution som bliver nedlagt næste gang«, forklarer han.

Kritisk teori har som mål at frigøre de undertrykte, men den er ofte selv blevet kritiseret for at være uforståelig for dem der skal frigøres.

Den anklage kalder Willig banal, men han tog den alligevel til sig og forsøgte gennem en række interviews med pædagoger i Århus at undersøge helt konkret hvilke konsekvenser den neoliberale politik har haft for arbejdsforholdene i daginstitutionerne.

»Ved at gøre beskrivelserne så konkrete, så blev bogens kritik meget mere radikal fordi den var så nærværende. Vores samtid kræver en ny type af radikal kritik, måske er det derfor at bogen til tider bliver så hård at læse, fordi kritikken bliver så vidtrækkende. Det har ikke nødvendigvis så meget at gøre med min pen, som det har at gøre med samtidens problemer«, siger han.

Service- og klagesamfundet

En af Willigs centrale påstande er, at vores samfund har forandret sig fra et oplysningsamfund til et service- og klagesamfund. *Men hvad er der galt ved, at borgerne kan klage over dårlig offentlig service?*

»Klagesystemet er en del af neoliberalismen og håndterer derfor kun individuelle problemer. Man kan opbygge et forma-

BLÅ BOG:

Rasmus Willig, 36 år, sociolog og forsker i begrebet kritik.

Formand for Dansk Sociologforening og underviser (lektor) på Roskilde Universitet.

Han har skrevet og redigeret flere bøger om moderne arbejdsliv, samfundskritik og Axel Honneths anerkendelsesteori, blandt andet til forsvar for kritikken.

Hans seneste bog 'Umyndiggørelse', beskriver hvordan en kritisk kultur gradvist kan afmonteres gennem såkaldte umyndiggørelsesprocesser.

liseret klagesystem, men det bliver brugt til at afmontere kritikken af de generelle vilkår, og det er de laveste sociale lag der bliver tabere. Det bliver en kamp om at få ret, men stranded tit i endeløse sagsgange hvor borgeren ender med at konkludere at 'det kan ikke betale sig'.

Vi har behov for en anden type forskning end et klagesystem. Men en kritisk kultur bliver kvalt af kravet om kortsigtede gevinster og konstante omlægninger.

»Såvel medarbejdere som samfundsborgere befinder sig i en proces med permanent omstilling, og inden man når at forholde sig til konsekvenserne af en reform, så er der allerede en ny reform på vej».

Men hvordan får vi skabt en ny kultur med kritik?

Lovmæssig sikring af de offentligt ansattes ytringsfrihed kan være et nyttigt redskab, mener Rasmus Willig. Den er der mere eller mindre allerede i dag på papiret, men der er ingen sanktioner mod dem der krænker ytringsfriheden.

»Men at skabe en kritisk kultur kræver en langsom opbygning. Kimen må ligge i hele uddannelsessystemet, lige fra børnehaven hvor de kritiske medborgere udvikler sig«, siger han.

Og perspektiverne er store:

»Vi har ingen anelse om hvad det ville indebære hvis vi frisatte kritikken. Vi ved slet ikke hvad vi går glip af!« ♦

Ud af krisen

Bendt Bendtsen,
medlem af
EU-Parlamentet,
Konservative

Det er her i november 20 år siden, at Berlinmuren faldt. Dermed blev Øst- og Vesteuropa forenet, og der blev dannet grundlag for det udvidede EU med de 27 medlemmer, vi kender i dag. Og når nu Lissabontraktaten træder i kraft, er der mulighed for at skrive endnu et kapitel i EU's historie og forstærke samarbejdet.

Det lyder jo lovende – men hvor er Europa reelt på vej hen? Som europaparlamentariker føler jeg mig forpligtet til se tingene med realistiske briller. Den økonomiske krise kradser overalt, og der er en farlig udvikling på fremmarch, som truer nogle af EU's vigtigste grundpiller. Jeg tænker her navnlig på det indre marked og den frie konkurrence, som er afgørende for at ruste os til globaliseringen. I mange EU-lande ser jeg desværre tendenser til national enegang og protektionisme, og der søsættes statsstøtteordninger i flæng for at redde industrier, som ikke er bæredygtige. Det er noget, som sætter dansk erhvervsliv under alvorligt pres. I Danmark hverken kan eller skal vi yde støttebeløb, som det er set i eksempelvis Tyskland, hvor udsatte industrier som bil- eller rederibranchen reddes for skatteydernes penge.

Også på EU-niveau har der på det seneste været flere protektionistiske panikløsninger. I landbrugssektoren har jeg været vidne til interventionsopkøb og til vedtagelsen af en mælkefond, som udhuler landbrugsbudgettet for 2010. Alt dette til trods for, at tiltagene går stik imod en langsigtet plan om en mere markedsorienteret EU-landbrugs politik, som der var enighed om for bare et år siden.

Det, jeg ser lige nu, er at vi er i gang med at undergrave det europæiske projekt, som vi har opbygget gennem årtier. Men med alarmerende arbejdsløshedstal og galopperende offentlig gæld er der i mine øjne kun én vej frem, og den er fælles. Og den skal tilgodese betingelserne for navnlig de små og mellemstore virksomheder, da det i høj grad er dem, der skal skabe nye grønne og bæredygtige arbejdspladser og dermed grundlaget for vores fremtidige velfærd. Hvis vi i stedet stikker hovedet i busken og holder liv i uholdbare produktionsformer, graver vi krisens hul så stort, at vi ikke kan komme op igen. Derfor, ja, Lissabon-traktaten giver historiske muligheder, og derfor er det nu, EU skal tage ansvar og lave fremadrettede løsninger. ♦

»Vi er i gang med at undergrave det europæiske projekt, som vi har opbygget gennem årtier«.

Teleselskaber må ikke agere net-politi

Teleselskaber skal ikke kunne udelukke deres kunder fra internettet, kun fordi kunderne har brugt nettet til at hente musik eller film uden at betale. Hvis man skal blacklistes fra nettet, kræver det altid først en eller anden »proces«.

I Frankrig kan teleselskaber blokere adgang til nettet for personer som tre gange har hentet datafiler i strid med op-havsretten.

Den slags love bliver i fremtiden vanskeliggere at gennemføre i andre lande, efter at EU-Parlamentet og EU's Ministerråd vedtog et kompromisforslag i oktober.

Parlamentet havde oprindeligt stillet krav om en domstolsafgørelse hvis nogen skal nægtes adgang til nettet.

Det ville Ministerrådet (medlemslandenes regeringer) ikke gå med til, med den begrundelse at hvert land selv udfører sit retsvæsen.

Kompromiset siger at udelukkelse fra nettet ikke må ske uden en »forudgående uafhængig retfærdig proces« (»a prior fair and impartial procedure«).

Det svenske Piratpartiet som blev valgt til EU-Parlamentet på et forsvar for fri netadgang, og som deltog i de afgørende forhandlinger, kalder kompromiset bedre end forventet og det endelige resultat velkomment.

Christer Engström fra Piratpartiet skriver på sin blog at retten til en uafhængig retslig afgørelse i og for sig ikke er noget

Gasledning god for Danmark

Kommentar af
Sven
Skovmand

20. oktober 2009 gav den danske regering det russiske selskab Gazprom lov til at føre en gasledning syd for Bornholm. Sverige og Finland har også sagt ja.

Ledningen skal hvert år føre 55 milliarder kubikmeter russisk naturgas gennem Østersøen til Tyskland. En stikledning vil gå til Danmark, og DONG har allerede lagt billet ind på en årlig leverance af 2 milliarder kubikmeter.

Jeppe Kofod (S) har kritiseret at regeringen ikke orienterede de andre partier om ja'et til den russiske gasledning. Han har ret i at det havde været klogt. Så havde man undgået vrøvl med oppositionen. Det russiske projekt er nemlig så godt for Danmark at enhver dansk regering ville have sagt ja til det – også en socialdemokratisk regering. Derfor kan det undre at Jeppe Kofod angriber beslutningen så voldsomt.

Det er da en fordel for os at russerne kan levere gassen direkte i stedet for at skulle sende den gennem Ukraine som gang på gang har skabt vanskeligheder for forsyningerne.

Ukraine er et fattigt land og ønsker ikke at betale den normale pris for gassen, sådan som russerne forlanger. Derfor har de udnyttet den magt som det giver at 80 procent af den russiske gas i dag går gennem Ukraine.

Ukraine er naturligvis kede af at en stor del af den russiske gas nu vil gå uden om landet. Men havde landet opført sig ordentligt, ville russerne aldrig have lagt planer om en ledning gennem Østersøen. For det er naturligvis billigere at føre en ledning over land end at føre den under havet. Det kan ikke være rigtigt at vi af hensyn til Ukraine skal gå imod den russiske ledning. Det gør EU i øvrigt heller ikke. Den 19. februar 2007 udtalte EU's energikommissær Andrés Piebalgis at man støttede projektet gennem Østersøen. Og Piebalgis kommer endda fra Letland – et af de lande som er mest afhængige af russisk gas. ♦

nyt. Det står allerede i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

»Men det er noget som regeringerne hele tiden skal mindes om, og denne beslutning er bare et første skridt«, konkluderer han. (SD) ♦

Grækenland mest korrupt

Grækenland får bundkarakter blandt EU's medlemslande i en ny årsrapport fra Transparency International om korruption blandt embedsmænd og politikere. Danmark er på verdensplan kun overgået af New Zealand og ligger blandt EU-landene øverst med en score på 9,3 på en skala fra 0 til 10. I bunden er Grækenland, Bulgarien og Rumænien med 3,8. Derefter følger Italien som er faldet ned på listen siden sidste år og nu ligger lavere end Polen og Litauen, såvel som Tyrkiet og Cuba.

Den nyvalgte socialdemokratiske regering i Athen har lovet at rydde op i korruptionen og inddrøvet for nylig at tallene for landets budgetunderskud var sminket af den tidligere regering.

Grækenland var den største modtager af tilskud fra EU i 2008 med cirka 47 milliarder kroner – langt mere end Polen på en andenplads med cirka 33 milliarder.

Mens EU har et særligt apparat til at overvåge Rumænien og Bulgarien, har man ingen redskaber i forhold til Grækenland. På bordet ligger et forslag om at oprette et særligt overvågningssystem for alle lande og at udvikle en »gennemgribende anti-korrupsionspolitik«. Forslaget er et punkt i det såkaldte Stockholm-program om retsligt samarbejde som skal vedtages på EU-topmødet i december. (ÅS) ♦

EU: Klimafiasko skyldes USA

»Det går for langsomt, og løfterne er stadig ikke af den bindende karakter som er nødvendig for at vi skal klare 2 graders-målet. Men det er små skridt i den rigtige retning.«

Det er det mest positive som den svenske statsminister svenske statsminister Fredrik Reinfeldt kan sige om USA's rolle i klimaforhandlingerne. Sverige er også formand for EU i dette halvår og leder derfor klimaforhandlingerne på vegne af de 27 lande.

I et indlæg 21. november i Svenska Dagbladet roser han EU's indsats, men udtrykker åbenlys utilfredshed med USA's holdning.

Efter at have rost løfterne fra Australien, Japan, Sydkorea, Rusland, Kina, Indonesien og Brasilien og u-landene i almindelighed, konstaterer Reinfeldt at USA's løfter ikke er nok.

EU-regeringerne har indtil nu givet løfte om begrænsning af drivhusgasser med 20 procent i 2020, og 30 procent som led i en international aftale.

Men blandt andet Greenpeace peger på at med forskellige smuthuller som for eksempel såkaldt CO₂-kompensation samt nedsatte CO₂-udledninger på grund af den økonomiske krise, er EU allerede tæt på målet på 20 procent uden nogen som helst indsats overhovedet.

»Hvis EU virkelig er indstillet på en stærkt aftale i København, må man ensidigt opgradere sit mål for CO₂-reduktion i 2020. Det vil sende et kraftigt signal til forhandlingerne, siger Joris den Blanken fra Greenpeace, og henviser til at videnskabsfolk i dag opfordrer til en reduktion på 40 procent i de industrialiserede lande for at den globale opvarmning ikke skal få farlige konsekvenser.

Mens Reinfeldt roser EU for »hele tiden at have haft sigte på en omfattende og bindende aftale i København«, så kritiserer han »nogle af de største udslips-lande« for at de venter på at andre går foran, og at de uvillige til at stå til ansvar over for en skeptisk opinion på hjemmefronten.

»Den strategi er uholdbar. Den giver ikke globale svar. Den løser ikke klimatruslen,« konkluderer den svenske statsminister. (ÅS) ♦

Rystende læsning

Søren Søndergaard,
medlem af
EU-Parlamentet,
Folkebevægelsen

Som medlem af EU-Parlamentets Budgetkontroludvalg er et af årets højdepunkter, når Den Europæiske Revisionsret i november fremlægger sin årsberetning om EU's regnskab.

Med en blanding af forventning og gysen kaster jeg mig over beretningen. Og heller ikke i år blev jeg skuffet. Det var rystende læsning.

Ret skal være ret. Der er sket mindre forbedringer. Efter omlægningen af landbrugsstøtten er omfanget af uretmæssige udbetalinger på dette område blevet reduceret.

Det samme kan man ikke sige om strukturfondene – eller »samhørighedsområdet«, som det kaldes. Igen i år fastslår revisions-beretningen »at mindst 11 procent af det samlede godtgjorte beløb ikke skulle have været udbetalt«. Da der på dette område er blevet udbetalt cirka 275 milliarder kroner, så betyder det altså, at omkring 30 milliarder gode danske kroner er blevet hældt direkte i kloakken. Mindst!

Hvad skal der gøres ved det? Der vil uden tvivl komme en række forslag til opstramninger og mere kontrol. Præcis ligesom der gjorde sidste år og forrige år. Uden at det af den grund har hjulpet det mindste.

Kort sagt fungerer »samhørigheds-puljen« på den måde, at alle lande indbetaler til den og projekter fra alle lande kan søge fra den. Og da det er de enkelte lande, som skal kontrollere, at projekterne overholder kravene, så bliver overliggeren ofte sat temmelig lavt. »Nu har vi jo betalt ind, så skal vi også have noget igen«, synes logikken at være.

Resultatet ser vi i form af landdistrikter, hvor der er større risiko for at falde i et EU-finansieret golfhul end at støde ind i en ærligt arbejdende landmand. Eller i form af en EU-betalt skibakke på Bornholm. Eller hvad der nu ellers har fået »samhørigheds-penge« fra EU. Det er ikke en kontrolfejl, men en systemfejl.

»Der er større risiko for at falde i et EU-finansieret golfhul end at støde ind i en ærligt arbejdende landmand.«

Jeg går ind for, at de rige hjælper de fattige. Jeg går ind for solidaritet. Jeg vil godt stemme for, at der overføres penge fra Danmark til fattige områder – på verdensplan og i EU. Men jeg vil ikke være med til at holde liv i et system, hvor milliarder og atter milliarder år efter år går til plåt og svindel.

Der må være en grænse! ♦

»Det er ikke en kontrolfejl, men en systemfejl.«

Levende debat om demokratiet i Europa

Er det EU-borgerne der mangler engagement i europæisk politik – eller EU der undertrykker deres deltagelse i demokratiet?

Forfatteren Lene Andersen lagde ud med en klar ambition: »Jeg vil fortælle om hvorfor jeg er så glad for EU«.

Dermed var der lagt op til en skarp duel med Jens-Peter Bonde, medlem af EU-Parlamentet i 29 år og Danmarks førende kritiker. Han er ikke helt så glad for EU, og slet ikke for den nye Lissabon-traktat, som han ser som et voldsomt tilbageskridt for demokratiet i Europa, fordi de store lande får mere magt, og mange flere beslutninger fjernes fra de folkevalgte politikeres kontrol.

Scenen var sat i Europa-huset i København den 12. november, med det blå-gule EU-flag og Dannebrog som baggrund for de to debattører.

Uenighederne var måske ikke uoverstigelige, men deltagerne blev præsenteret for to forskellige indfaldsvinkler til at få repareret på demokratiets dårlige tilstand. Hvor Lene Andersen efterlyste borgernes engagement, koncentrerede Jens-Peter Bonde sig om nødvendige ændringer i EU's konstruktion.

Lene Andersen fortalte hvordan hun var rejst til USA som dansker, men kommet hjem som europæer. Opholdet uden for Europa havde givet hende en klar oplevelse af at Europa har en fælles historie og identitet som man kan bygge et samarbejde på. Alligevel argumenterede hun også for at EU langt fra fungerer perfekt i dag, og det er først og fremmest fordi EU mangler en fælles offentlighed så politikerne kan holdes i ørerne. »Enhver

magtinstitution bliver bureaukratisk hvis den ikke har en folkelig opbakning«. Men er det muligt at skabe den opbakning?

Ikke med den nuværende struktur, mente Jens-Peter Bonde. Ikke ret mange i denne verden om nogen kender Lissabon-traktaten lige så godt som ham. Helt ned i den enkelte paragraf. »Jeg er ikke antifederalist, men det kan ikke lade sig gøre at engagere folk i noget så udemokratisk. Derfor falder valgdeltagelsen ved hvert eneste valg«, slog han fast.

Alternativet? Selv om Jens-Peter Bondes liv efter eget udsagn er gået med at tilbagevise alle løgnene om EU's fortræffeligheder, så skorter det ikke på konkrete reformforslag som – i stedet for at afskaffe folkeafstemninger – »kan gøre borgerne til aktionærer«.

Et af dem er at borgerne i hvert land skal vælge deres egen

kommisær. Et andet er at samtlige EU-forslag skal igennem de nationale parlamenter, så man kan følge med og engagere sig.

Men hvad med os selv? Er det ikke for nemt at rette skytset mod Bruxelles? Vi må selv engagere os mere i det europæiske samarbejde, vælge nogle politikere som tænker europæisk, mente Lene Andersen og kom i den sammenhæng med en kritisk kommentar til mødets arrangement, oplysningsforbundet DEO, for ikke at arbejde sammen med andre i Europa.

Mange af de cirka 50 deltagere blandede sig med spørgsmål eller kommentarer. Var Lene Andersen naiv og uden forbindelse til virkeligheden? Vil Lissabon-traktaten føre til mere militarisering? Vil det være et demokratisk fremskridt hvis EU-Parlamentet får lov at stille forslag? (Bonde: Nej, så bliver det meget værre!). Er EU på vej

til en ikke-europæisk identitet hvis Tyrkiet bliver medlem?

»Jeg fik helt sikkert noget med hjem«, sagde Michael Lauritsen efter mødet.

»Bonde talte for at demokratiet kræver en national forankring, og Lene Andersen har ret i at borgerne må røre på sig for at ændre systemet. Vi skal være dygtige til at forstå hvad der sker, og derfor synes jeg at DEO laver nogle spændende arrangementer. Det er det der er brug for«. ♦

Omkring 50 mennesker var mødt frem i Europa-Huset den 12. november for at høre forfatteren Lene Andersen og fhv. EU-parlamentsmedlem Jens-Peter Bonde diskutere demokratets tilstand i Europa.